

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.095>

JEL classification: M11, M41

UDC: 657.1

Софія КАФКА

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна
E-mail: sofiia.kafka@pnu.edu.ua
ORCID iD: 0000-0002-6031-383X
<https://researchid.co/rid94312>

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО ОБЛІКУ В УДОСКОНАЛЕННІ ЛОГІСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Підприємства зіткнулися зі значними викликами в логістиці в умовах військових дій. У дослідженні розкрито особливості класифікації логістичних витрат, методи відображення матеріальних резервів у внутрішньогосподарському обліку, що сприяє підвищенню оперативності формування інформації про логістичні процеси в облікових системах в різних розрізах для прийняття управлінських рішень в нестабільних умовах.

Мета – розробити рекомендації для відображення витрат на логістику в умовах нестабільності, оптимізувати їх внутрішньогосподарський облік та розробити підходи для формування інформаційного забезпечення. Завдання включають: дослідити класифікацію логістичних витрат, оцінити додаткові логістичні заходи та витрати на них, які спрямовані на зниження ризиків і забезпечення безперервного постачання, та розробити рекомендації щодо їх відображення у внутрішньогосподарському обліку.

Метод (методологія). Методологія дослідження поєднує аналіз наукової літератури та вимог нормативно-правового забезпечення, порівняльний аналіз наукових підходів до обліку логістичних витрат, а також моделювання сценаріїв відображення витрат на альтернативні логістичні рішення на рахунках обліку.

Результати. Дослідження спрямоване на розробку методів удосконалення облікових процесів, оптимізації інформаційного забезпечення управління логістичними витратами і підвищення стійкості підприємств у кризових умовах. Встановлено, що витрати на забезпечення альтернативних логістичних рішень під час військових дій потребують детальної організації внутрішньогосподарського обліку та їх класифікації, адже на підприємствах з'являються нові види витрат, щодо яких необхідно мати оперативну інформацію – витрати на відхилення маршруту через військові дії, на формування резервних матеріальних запасів та альтернативні логістичні мережі та інші.

Ключові слова: внутрішньогосподарський облік; логістичні витрати; класифікація; управління запасами; кризове управління; нестабільність.

Вступ

Логістика є основоположною складовою ефективної діяльності сучасного бізнесу, забезпечуючи переміщення ресурсів, сировини, готової продукції та інших активів.

Українські організації зіштовхнулися з численними логістичними викликами, що вимагає розширення та впровадження ризик-менеджменту в управлінні цими процесами. Відмова від зберігання великих запасів товарів

© Софія Кафка, 2024

Отримано: 18.11.2024 р.

Рекомендовано до друку: 07.12.2024 р.

Опубліковано: 20.12.2024 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Кафка, С. Роль внутрішньогосподарського обліку в удосконаленні логістичних процесів в умовах нестабільності. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 4. С. 95-104. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.095>

стала не лише вимушеним заходом через ризики втрати складів під час атак, але й потребує ефективного планування для мінімізації заморожених фінансових ресурсів [1; 2, с. 88].

Закупівлі товарів також стали більш ризикованими через обмежений асортимент, скорочення кількості постачальників, заблоковані порти та перевантажену залізничну інфраструктуру, що вимагає розробки альтернативних сценаріїв постачання. Крім того, перевезення вантажів ускладнилися через блокування, комендантську годину та необхідність постійного планування запасних маршрутів. У таких умовах ризик-менеджмент дозволяє своєчасно оцінювати загрози, адаптувати логістичні процеси та забезпечувати безперервність постачання. Ці процеси вимагають достовірного та оперативного обліково-аналітичного забезпечення.

В умовах війни ускладнено виконання логістики, але її зростання як одного з стратегічних елементів економічної діяльності, вимагає наукових досліджень для удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління логістичними процесами. Нестабільність, воєнні ризики та руйнування інфраструктури призводять до збільшення витрат, які раніше не були суттєвими або не існували взагалі. Тому при постійному стрімкому зростанні логістичних витрат виникають нові виклики для їх обліку та аналізу. Напрацювання вчених у сфері обліково-аналітичного забезпечення логістичних витрат є значними [3, с. 14-17; 4, 5, 6, с. 24-30; 7, с. 109-117; 8, с. 41-51], адже вони формують методологічну основу для обліку витрат та управління логістичними процесами, проте ці підходи не в повній мірі враховують специфіку нестабільного середовища та кризових умов, що може знизити якість управлінських рішень. У зв'язку з цим доцільно провести наукові дослідження з обґрунтування підходів до обліку та аналізу логістичних витрат у таких складних умовах, щоб організації з логістичної діяльності мали можливість приймати управлінські рішення на базі достовірної, повної та правдивої інформації про такі витрати з метою їх оптимізації.

Логістичні операції зазнали й надалі зазнають значних змін, підприємства стикаються з необхідністю підтримки стабільних поставок та контролю витрат на додаткові логістичні заходи під час військових дій, що вимагає від бізнесу швидкої адаптації та впровадження нових облікових підходів для ефективного управління.

Зміни в логістичних процесах [9; 10] викликають потребу у нових підходах до обліку витрат, зокрема на альтернативні маршрути постачання, резерви товарів і послуг, а також цифрові рішення для оптимізації управління. Точний і своєчасний облік логістичних витрат є важливим науковим та практичним завданням, адже вони впливають на фінансові результати підприємства

Наукові дослідження висвітлюють основні аспекти управління логістичними витратами в умовах війни. Кирилюк І., та Сокур А. акцентують на необхідності врахування витрат, пов'язаних з організацією та оптимізацією логістичних процесів в умовах нестабільності [9]. Озарко К., Челомбитко В. пропонують нові підходи до управління ланцюгами постачання на базі концепції швидкого реагування, що викликано зростанням кількості ускладнених запитів на ринку логістики та пропонують способи нейтралізації впливу проблемних зон на логістичні процеси у воєнний період [10, с. 76].

Таким чином, доцільно розробити відповідні підходи до обліку процесів логістики, щоб задовольнити інформаційні запити системи управління підприємством. Зокрема зростає значення обліку додаткових витрат на забезпечення постачань у складних умовах, їх класифікація та контроль у нестабільному середовищі, що є основою для подальшого вивчення впливу військових дій на облікові системи підприємств. У державному секторі економіки організації аналізують проблеми відображення витрат на резерви та додаткові канали логістики, акцентуючи увагу на потребі особливих методів обліку для підприємств, що працюють у кризових умовах [11]. Такі ж підходи є актуальними для підприємств і організацій інших форм власності та секторів економіки, оскільки Гринів Н. та Равліковська А. довели, що правильне управління логістичними витратами,

включаючи реалізацію стратегії зниження витрат і оптимізацію рівня їх структури, має вирішальне значення для загальної ефективності діяльності підприємства [12].

Мету та завдання статті

Мета дослідження – розробити науково обґрунтовані рекомендації до відображення витрат на логістику в умовах нестабільності, оптимізувати їх внутрішньогосподарський облік як системи, що забезпечує інформацію для прийняття управлінських рішень, а також запропонувати підходи для мінімізації фінансових витрат підприємства, що працюють у ризикових обставинах.

Виклики, спричинені військовими ризиками, потребують оновлення методології обліку витрат на додаткові логістичні заходи, зокрема, на альтернативні канали постачання, резерви продукції та заходи з автоматизації логістичних процесів. Водночас необхідно врахувати нові виклики системи ризик-менеджменту, оскільки ефективне реагування на кризові ситуації вимагає впровадження стратегічного обліку і управління такими витратами, що сприятиме стійкості підприємства в умовах невизначеності.

Завданнями наукового дослідження є розробити науково-обґрунтовану класифікацію витрат на логістичні процеси в умовах нестабільності, розвинути підходи до організації внутрішньогосподарського обліку матеріальних резервів та розроблення номенклатури рахунків їх обліку для формування достовірного інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління.

Виклад основного матеріалу дослідження

В умовах кризових ситуацій підприємства стикаються з новими видами витрат, зокрема на безпеку логістичної діяльності, відхилення від маршрутів, формування резервних запасів, що мають значний вплив на загальну структуру витрат. Належна класифікація таких витрат не тільки сприятиме більш точному відображенню фінансового стану підприємства, але й дозволяє керівництву ухвалювати обґрунтовані рішення для підтримання безперервності постачань.

Рациональна організація внутрішньогосподарського обліку логістичних

витрат прямо впливає на фінансовий результат та стійкість бізнесу, особливо під час кризи. Дослідження Клевець Я. В. доводять, що частка логістичних витрат від обсягу продажу багатьох підприємств є значною і може сягати 5-45 %, що залежить від різних особливостей від сфери бізнесу, географічного масштабу діяльності до співвідношення вагових та цінових характеристик ресурсів і готової продукції підприємства [13, с. 8-9].

Теоретичні засади внутрішньогосподарського обліку вказують на необхідність групування витрат на окремі категорії для підвищення об'єктивності та деталізації окремих об'єктів обліку та відображення їх у внутрішньогосподарській звітності, що забезпечує прозорість витратних операцій та надає можливість більш гнучкого управління ресурсами в умовах обмеженості постачання або підвищених ризиків діяльності.

Основною проблемою є те, що більшість стандартних систем обліку не передбачають класифікацію витрат за умовами непередбачених обставин, таких як кризи чи військові конфлікти. Детальна класифікація таких витрат, наприклад, як витрати на забезпечення альтернативних маршрутів, дозволяє підвищити гнучкість управлінських рішень та поліпшити адаптацію підприємства до змінних умов. Таким чином, зростає потреба в деталізованій інформації про логістичні витрати, що обумовлено підвищенням складності бізнес-процесів та нестабільністю зовнішнього середовища [10].

Наукові джерела підтверджують, що є різні підходи до класифікації логістичних витрат [4; 6; с. 27; 7, с. 111]. Класифікація витрат є важливим інструментом для їх аналізу, обліку, контролю та планування, а її ефективність залежить від правильного групування витрат за однорідними ознаками, що забезпечує можливість прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Класифікація логістичних витрат потребує доповнень, які враховують зростання витрат через кризові фактори, наприклад, організацію резервних запасів або зміну логістичних маршрутів тощо. Як засвідчено в наукових працях проф. Задорожного З.-М. В. та Грицишин А. класифікація витрат на логістику та ідентифіковані основні фактори, що впливають

на величину логістичних витрат, цілком забезпечують методологію їх обліку [7, с. 111-113]. Ці підходи набули подальшого розвитку у напрацьованому нами підході до створення

адаптованої до сучасних умов класифікації, яка враховує як наявні, так і нові аспекти логістичних витрат у умовах нестабільного середовища (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація логістичних витрат в умовах нестабільного функціонування

Нами враховано специфіку нестабільного функціонування організацій, де витрати часто пов'язані зі зростаючими ризиками та потребою в гнучкій, оперативній адаптації логістичних процесів. Коректний розподіл витрат за ознаками забезпечує підприємство релевантною інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та дозволить підвищити їх ефективність у сфері логістики.

Відображення витрат на логістику у внутрішньогосподарській звітності має важливе значення для формування об'єктивної інформації з метою управління, оскільки забезпечує користувачів деталізованими даними про структуру, динаміку та причини їх зміни та дозволяє пов'язати класифікацію витрат із практичним управлінським аналізом, спрямованим на оптимізацію логістичних процесів, мінімізацію ризиків.

В умовах нестабільності доцільно максимально автоматизувати та цифровізувати логістичні процеси та середовище їх внутрішньогосподарського обліку й звітності. Назарова І. довела, що інформаційно-комунікаційні технології активно інтегруються у бізнес-процеси, зокрема й у сфері логістики [14, с. 162]. Аналіз динаміки використання ERP-систем і їх роль в обліковому забезпеченні бізнесу демонструє, що ці технології слугують й фундаментом для цифровізації логістичних процесів. Завдяки можливостям автоматизації, оперативного доступу до даних і покращення управлінських рішень, такі системи забезпечують ефективну адаптацію підприємств до нестабільності середовища.

Одним з визначених у класифікації витрат на логістику (рис. 1) за ознакою «види діяльності або функції» є створення резервних запасів, що передбачає поглиблене дослідження їхньої

ролі, зокрема визначення економічної доцільності, оптимальних обсягів та способів управління ними для мінімізації витрат і ризиків. Це включає оцінку економічної ефективності резервів шляхом аналізу співвідношення між витратами на створення запасів та вигодами, що забезпечуються завдяки їхньому використанню, визначення оптимального рівня запасів на основі прогнозування необхідності створення таких резервів в умовах нестабільності, аналіз впливу витрат на загальну стійкість підприємства з врахуванням їхнього внеску в зменшення ймовірності зупинки діяльності, розробка методик відображення цих витрат у внутрішньогосподарському обліку для забезпечення потреб управління.

Суб'єкти господарювання, у власності або користуванні яких знаходяться об'єкти підвищеної небезпеки, мають зобов'язання щодо створення матеріальних резервів для запобігання надзвичайних ситуацій та забезпечення оперативного реагування на них [15]. Проте в умовах війни й інші підприємства, що не підпадають під цю категорію, часто самостійно формують резерви для захисту власної діяльності від можливих ризиків.

У цьому контексті важливу роль відіграє створення матеріальних резервів, які спрямовані на забезпечення безперервності постачання й оперативне реагування на надзвичайні ситуації в умовах війни. Такі резерви, своєю чергою, вимагають налагодженого внутрішньогосподарського обліку, який забезпечить своєчасну та достовірну інформацію для управління ресурсами в умовах підвищених ризиків.

Крім того, підприємства, які створюють власні матеріальні резерви, отримують можливість адаптуватися до непередбачуваних обставин, забезпечуючи захист працівників та безперебійність операцій, тому імплементація ризик-менеджменту має сенс, зокрема в частині оцінки потреб у матеріальних цінностях та організації їх ефективного зберігання й поповнення.

Впровадження обліку резервних запасів із деталізацією витрат за категоріями ризиків у систему ризик-менеджменту підвищує здатність підприємства до своєчасного реагування на потенційні загрози. Необхідно

ідентифікувати всі можливі ризики, що можуть порушити діяльність підприємства, та створити для них відповідні резервні запаси. Встановлено, що основними з них є операційні ризики (затримки постачань, збої у виробництві), воєнні ризики (загроза фізичного знищення активів), логістичні ризики (блокування транспортних маршрутів), економічні ризики (інфляційні зміни, валютні коливання) та інші.

Наступним етапом є класифікація резервних запасів і визначення розміру витрат для кожної категорії ризику. У рамках ризик-менеджменту доцільно впровадити відповідну матрицю ризиків і витрат, яка показуватиме, які ризики потребують негайного створення резервів і як вплинуть на фінансовий стан підприємства.

У рамках внутрішніх регламентів обліку варто розробити облікову політику щодо формування резервних запасів для кожного типу ризиків. Це забезпечить чіткі критерії для нарахування, списання і переоцінки резервів, зокрема використання спеціальних субрахунків для окремих видів ризиків, як зазначено вище.

Можна використовувати методик визначення номенклатури та обсягів матеріальних резервів для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій і ліквідації їх наслідків [16], її норми задовільнять зазначеним вимогам, але підприємства можуть адаптувати її положення до власних потреб та специфіки діяльності.

Розробка номенклатури матеріальних резервів передбачає відображення в обліковій політиці безпосередньо номенклатуру матеріальних резервів (перелік матеріальних цінностей, які підлягають накопиченню) та обсяги матеріальних резервів для кожного виду матеріальних цінностей. Крім того доцільно розробити управлінські регламенти для створення резервів, які можуть включати положення про матеріальний резерв підприємства, план створення і поповнення матеріального резерву, реєстр запасів із зазначенням обсягів і місць зберігання.

Нами запропоновано систему рахунків внутрішньогосподарського обліку резервних запасів з деталізацією витрат за категоріями ризиків, адже таке групування інформації з деталізацією за ризик-факторами підвищить

точність оцінки витрат на підтримання стабільності.

Запропоновано номенклатуру субрахунків в межах рахунків, зокрема 20 «Виробничі запаси», 22 «Матеріали та швидкозношувані предмети», 23 «Виробництво» (за видами виробництва), 24 «Брак у виробництві», 25 «Напівфабрикати», 26 «Готова продукція», 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва», 28 «Товари» або створити окремий рахунок, наприклад, 29 «Матеріальний резерв». Далі організувати субрахунки для деталізації витрат:

1. субрахунок 1 – Резерви для матеріально-технічного забезпечення (операційні ризики): використовується для обліку витрат на створення резервів для підтримки стабільної операційної діяльності в умовах збоїв у постачанні;

2. субрахунок 2 – Резерви для підтримки безпеки та захисту (воєнні ризики): відображає витрати на запаси, необхідні для збереження активів та забезпечення безпеки персоналу та майна в умовах військових дій;

3. субрахунок 3 – Резерви альтернативних логістичних маршрутів (логістичні ризики): фіксує витрати, пов'язані з організацією альтернативних постачальників або маршрутів транспортування для зменшення ризиків логістичних збоїв;

4. субрахунок 4 – Резерви для критичних випадків (економічні ризики): внутрішньогосподарський облік витрат на випадок економічної нестабільності, яка може вплинути на витрати виробництва, постачання ін.

При створенні резервних запасів на рахунках обліку роблять запис:

Дт 294 «Матеріальний резерв (Резерви для критичних випадків)» – 100 000 грн

Кт 63 «Розрахунки з

постачальниками» – 100 000 грн.

При використанні резерву, наприклад, на суму 20 000 грн:

Дт 23 «Виробництво» – 20 000 грн

Дт 292 «Матеріальний резерв (Резерви для критичних випадків)» – 20 000 грн.

Такий підхід дозволяє підприємствам мати прозору структуру резервів та їх використання, яка відображає витрати на антикризові заходи

з урахуванням конкретних ризиків, що підвищує точність внутрішньогосподарської звітності та покращує управління фінансовими ресурсами в кризових умовах.

Ризик-менеджмент має також включати постійний моніторинг стану резервів та відповідності їх обсягу поточним ризикам шляхом регулярного аудиту, переоцінки резервів та аналізу ризиків із врахуванням прогнозних змін – економічних, політичних та воєнних загроз. У разі настання кризової ситуації ризик-менеджмент повинен передбачати швидкий доступ до резервів та алгоритми їх використання залежно від типу ризику. Наприклад, наявність резервів для підтримки альтернативних логістичних шляхів дозволить зменшити втрати через збої в транспортуванні, при зростанні ризику блокування транспортних шляхів у регіоні через військовий конфлікт, внутрішньогосподарський облік може відобразити додаткові витрати на резерви для логістичних ризиків. Це дозволить ризик-менеджерам швидко переорієнтувати ресурси на організацію альтернативних маршрутів або постачальників.

Залежно від змін зовнішнього середовища й оновлення даних ризик-менеджменту, необхідно регулярно коригувати обсяги резервів та адаптувати облікові політики шляхом ідентифікації та аналізу нових ризиків, визначення їх імовірності та перегляду витрат на створення відповідних запасів.

Питань, які потребують вирішення в умовах нестабільності та війни, у суб'єктів господарювання виникає чимало. Вони охоплюють як облік логістичних витрат і ризик-менеджмент, так і забезпечення захисту діяльності підприємства загалом [17].

Висновки та перспективи подальших розвідок

За результатами дослідження встановлено:

1. Ключовими аспектами обліку логістичних витрат в умовах військових дій та нестабільності є важливість коректного відображення витрат на альтернативні маршрути, безпеку та цифровізацію логістичних процесів. Запропоновано методи класифікації витрат і впровадження спеціальних рахунків для резервних запасів сприяють підвищенню інформативності внутрішньогосподарської звітності та

забезпечують адаптивність підприємств до змінних умов. Такий підхід дозволяє не тільки покращити стійкість підприємства, але й оптимізувати управлінські рішення для збереження безперебійності постачань та мінімізації фінансових витрат у кризових ситуаціях.

2. Належна класифікація та облік логістичних витрат є важливими для забезпечення достовірності та оперативності внутрішньогосподарської звітності, особливо в умовах нестабільності та кризових ситуацій. Точне відображення витрат на альтернативні маршрути, безпеку та кризові заходи дозволяє не тільки адекватно оцінити фінансовий стан підприємства, але й приймати обґрунтовані управлінські рішення.

3. Впровадження обліку резервних запасів із деталізацією за категоріями ризиків у систему ризик-менеджменту значно підвищує адаптивність і фінансову стійкість підприємства в умовах нестабільності. Цей спосіб забезпечує оцінку потенційних витрат та сформування стратегічних резервів для різних типів криз. Рекомендовано систему субрахунків до рахунків другого класу або створити окремий рахунок, наприклад, 29 «Матеріальний резерв»

з подальшим поділом на субрахунки для кожного типу ризику:

1 – Резерви для матеріально-технічного забезпечення (операційні ризики);

2 – Резерви для підтримки безпеки та захисту (воєнні ризики);

3 – Резерви для альтернативних логістичних маршрутів (логістичні ризики);

4 – Резерви для критичних випадків (економічні ризики).

Впровадження таких рахунків і субрахунків обліку оптимізує процес формування оперативного інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень для забезпечення безперервності діяльності суб'єктів господарювання під час кризових ситуацій, таких як військові ризики, економічна нестабільність.

4. Перспективи подальших розвідок дослідження логістичних витрат в умовах нестабільності мають багатогранний характер і будуть зосереджені на подальшому виявленні способів зниження витрат підприємств за рахунок уніфікації облікових процесів, а також впровадження антикризових стратегій, що сприятиме підвищенню стійкості бізнесу зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Логістика під час війни: як українському бізнесу організувати транспортні потоки? *Укрінформ* : веб-ресурс. URL : https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3566470-logistika-pid-cas-vijni-ak-ukrainskomu-biznesu-organizuvati-transportni-potoki.html
2. Україна швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення. лютий 2022 – лютий 2023. Світовий Банк, Уряд України, Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй. 2023. 164 с. URL : <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099062823034041908/pdf/P18017401fe8430010af21016afb4ebc8c4.pdf>
3. Вигівська І., Ягнич К. Бухгалтерський облік в управлінні транспортною логістикою: організаційні положення. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2019. Вип. 3 (44). С. 14-17. URL : <http://surl.li/lpxfnbo>
4. Воськало В., Демський В. Теоретичні аспекти логістичної діяльності у системі бухгалтерського обліку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3893>
5. Гулин І., Гуцал Н., Лободзинська Т. Проблеми відображення в обліку логістичних витрат та шляхи їх вирішення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1906/1834>
6. Дерій В., Лукановська І. Облік витрат у системі управління логістичною діяльністю підприємства. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 1. Ч. 2. С. 24-30. URL : <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1761>

7. Задорожний З., Грицишин А. Логістичні витрати та їх класифікація. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2017. № 2. С. 109-117. URL: <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/htneu/article/view/948>
8. Плиса В., Плиса З., Рудніцькі Я. Бухгалтерський облік логістичних витрат на організацію виробництва та управління ними в обліково-аналітичному забезпеченні мікрологістичної системи. *Соціально-економічні відносини в цифровому суспільстві*. Т. 3 (45), 2022. С. 41-51. URL: <http://surl.li/ondnks>
9. Кирилюк І., Сокур А. Організація логістичних процесів підприємства в умовах війни: проблеми та рішення. *Економіка та суспільство*. Вип. 61, 2024. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3764>
10. Озарко К., Челомбитко В. Особливості логістичних процесів у воєнний період: проблеми та перспективи розвитку. *Економічний вісник Донбасу* № 2(68), 2022, С. 74-78. URL : <http://www.evd-journal.org/download/2022/02/08-Ozarko.pdf>
11. Створення матеріального резерву: застосовуємо КПКВК і КЕКВ правильно. *Бюджетна бухгалтерія*. Серпень, 2022 № 32. URL : <https://buhgalter.com.ua/articles/byudzhetni-y-proces/stvorenniya-materialnogo-rezervu-zastosovuyemo-kpkvk-i-kekv-pravilno/>
12. Гринів Н., Равліковська А. Перебудова логістики в умовах воєнного стану в Україні. *Академічні візії*. Вип. 13, 2022. URL : https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3566470-logistika-pid-cas-vijni-ak-ukrainskomu-biznesu-organizuvati-transportni-potoki.html
13. Клевець Я. В. Оптимізація логістичних витрат на виробничому підприємстві. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2018. № 12. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/130940>.
14. Назарова І. Аналітична оцінка рівня цифровізації бізнесу та запровадження електронних обліково-інформаційних систем. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 2. С. 158-167. URL : <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/6031/6565657382>
15. Про державні резерви : Закон України від 9 серпня 2023 р. № 3310-IX URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3310-20#Text>
16. Методика визначення номенклатури та обсягів матеріальних резервів для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій і ліквідації їх наслідків : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 05 березня 2024 р. № 137. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0484-24#Text>
17. Відбудовуємо Україну через зміцнення регіонального та муніципального управління, *OECD Publishing, Paris*, 2023. 367 с. URL : https://www.oecd.org/content/dam/oecd/uk/publications/reports/2022/12/rebuilding-ukraine-by-reinforcing-regional-and-municipal-governance_63099658/a5a7939d-uk.pdf

REFERENCES

1. *Logistics During the War: How Can Ukrainian Businesses Organize Transport Flows?* (2022). Retrieved from: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3566470-logistika-pid-cas-vijni-ak-ukrainskomu-biznesu-organizuvati-transportni-potoki.html (Accessed: 08 December 2024).
2. World Bank, Government of Ukraine, European Union, United Nations. (2023). (publication). *Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment. February 2022 – February 2023*. p. 164. Retrieved from: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099062823034041908/pdf/P18017401fe8430010af21016afb4ebc8c4.pdf>
3. Vyhivska, I., & Yahnych, K. (2019). Accounting in Transport Logistics Management: Organizational Provisions. *Problems of Theory and Methodology of Accounting, Control and Analysis*, 3(44), 14-17. Retrieved from: <http://surl.li/lpx>
4. Vosakalo, V. & Demskyi, V. (2024). Theoretical Aspects of Logistic Activities in the Accounting System. *Economy and Society*, 62. Retrieved from: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3893>
5. Hulin, I., Hutsal, N., & Lobodzynska, N. (2022). Problems of Reflecting Logistics Costs in Accounting and Ways to Solve Them. *Economy and Society*, 45. Retrieved from: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1906/1834>
6. Derii, V., & Lukanovska, I. (2020). Cost Accounting in the Management System of Enterprise Logistic Activities. *Economic Analysis*, 30(1. Part 2), 24-30. Retrieved from: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1761>
7. Zadorozhnyi, Z., & Hrytsyshyn, A. (2017). Logistics Costs and Their Classification. *Economic Analysis*, 2, 109-117. Retrieved from: <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/htneu/article/view/948>
8. Plysa, V., Plysa, Z., & Rudnytski, Y. (2022). Accounting of Logistics Costs for Production Organization and Management in the Accounting and Analytical Support of the Micrologistic System. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*, 3(45), 41-51. Retrieved from: <http://surl.li/ondnks>
9. Kyrylyuk, I., & Sokur, A. (2024). Organization of Enterprise Logistic Processes Under War Conditions: Problems and Solutions. *Economy and Society*, 61. Retrieved from: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3764>
10. Ozarko, K., & Chelombytko, V. (2022). Features of Logistic Processes During the War Period: Problems and Development Prospects. *Economic Bulletin of Donbas*, 2(68), 74-78. <http://www.evd-journal.org/download/2022/02/08-Ozarko.pdf>
11. Creating a Material Reserve: Correctly Applying CCEB and CECE. *Budget Accounting*. (2022, August 1). Retrieved December 8, 2024, from <https://buhgalter.com.ua/articles/byudzhetniy-proces/stvorenniya-materialnogo-rezervu-zastosovuyemo-kpkvk-i-kekv-pravilno/>
12. Hryniv, N., & Ravlikovska, A. (2022). Restructuring Logistics Under Martial Law in Ukraine. *Academic Visions*, 13. Retrieved from: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3566470-logistika-pid-cas-vijni-ak-ukrainskomu-biznesu-organizuvati-transportni-potoki.html
13. Klevets, Y. (2018). Optimization of Logistics Costs at a Manufacturing Enterprise. *Current Problems of Economics and Management*, 12. Retrieved from: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/130940>
14. Nazarova, I. (2022). Analytical Assessment of the Digitalization Level of Business and the Implementation of Electronic Accounting and Information Systems. *Economic Analysis*, 34(2), 158-167. <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/6031/6565657382>

15. State Reserves (2023). *Law of Ukraine* No. 3310-IX Dated August 9, 2023. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3310-20#Text>
16. Methodology for Determining the Nomenclature and Volumes of Material Reserves for Preventing Emergencies and Eliminating Their Consequences (2024). *Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine* dated March 5, 2024, No. 137. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0484-24#Text>
17. Rebuilding Ukraine Through Strengthening Regional and Municipal Governance. (2023). (publication). *OECD Publishing, Paris*. p. 367. Retrieved from: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/uk/publications/reports/2022/12/rebuilding-ukraine-by-reinforcing-regional-and-municipal-governance_63099658/a5a7939d-uk.pdf

Sofiia Kafka, Doctor of economic sciences, Professor, Department of Management and Business Administration, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine

Role of management accounting in enhancing logistic processes under conditions of instability

Abstract

Introduction. Enterprises have faced significant logistical challenges amid military actions. This article explores the specifics of classifying logistics costs and methods for reflecting material reserves in management accounting, which enhances the timeliness of information generation on logistics processes across various dimensions for managerial decision-making in unstable conditions.

Purpose. The aim is to develop recommendations for reflecting logistics costs in unstable conditions, optimize their management accounting, and devise approaches for generating high-quality informational support for management. The tasks include: investigating the classification of logistics costs, assessing additional logistics measures and associated costs aimed at mitigating risks and ensuring uninterrupted supply, and developing recommendations for their reflection in management accounting.

Method (methodology). The research methodology combines an analysis of scientific literature and regulatory requirements, a comparative analysis of scientific approaches to accounting for logistics costs, and modeling scenarios for reflecting expenses related to alternative logistical solutions in accounting systems.

Results. The research focuses on developing methods to improve accounting processes, optimize information support for managing logistics costs, and enhance the resilience of enterprises in crisis conditions. The findings indicate that costs associated with ensuring alternative logistics solutions during military actions require detailed organization in management accounting and appropriate classification. New types of costs have emerged at enterprises, necessitating operational information – such as costs for route deviations due to military activities, the formation of reserve material stocks, and the establishment of alternative logistics networks etc.

Keywords: management accounting; logistics costs; inventory management; crisis management; instability.

Cite as: Kafka, S. (2024). Role of management accounting in enhancing logistic processes under conditions of instability. *Economic analysis*, 34 (4), 95-104. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.095>